

Mestám a obciam záleží na zdravom rozvoji a kvalite školstva

(09.04.2013; Obecné noviny; č. 15, s. 6-7; bo)

Z KONFERENCIE SAMOSPRÁVA A ŠKOLSTVO - VČERA, DNES A ZAJTRA

Na konferencii o školstve a jeho financovaní a skvalitňovaní v Žiline 7. marca bola bohatá diskusia. Po hlavných vystúpeniach podpredsedov **ZMOS** Jozefa Turčányho a **Vladimíra Bajana**, ktorí podrobne rozobrali vývoj v školstve od roku 2002, keď školy prešli ako prenesený výkon štátnej správy na samosprávy (uverejnili sme ich v ON č. 12 a 13), sa k problémom vyjadrili aj ďalší účastníci konferencie.

Činnosti školských úradov (ŠÚ) sa venovali Alica Fecková, vedúca Školského úradu Dlhé Klčovo a Alena Schimíková, vedúca oddelenia školstva, kultúry a športu MsÚ v Martine. Upozornili, že treba legislatívne doriešiť postavenie a náplň činnosti školských úradov a primerane ich dofinancovať (tézy ich vystúpenia sme uverejnili v 13. čísle ON.).

Tam, kde riaditelia škôl chodia na zastupiteľstvo

Ako dnes vyzerá a funguje školstvo v meste Senica (vyše 20 tisíc obyvateľov) hovoril jeho primátor Ľubomír Parížek, predseda sekcie Rady **ZMOS** pre školstvo, mládež, šport a vzdelávanie, ktorý má zo školstva osobné skúsenosti, veď jeho pôvodné povolanie je učiteľské a v rokoch 1990 až 1997 bol riaditeľom základnej školy (ZŠ). Na úvod povedal, že od samého začiatku presadzoval komplexný prechod kompetencií v školstve na samosprávu. Dnes ich školstvo riadi odbor školstva, kultúry a športu Mestského úradu v Senici. Patria do neho 4 ZŠ, do ktorých chodí spolu 1880 žiakov (najmenšia má 348, najväčšia 686 žiakov), základná umelecká škola (ZUŠ) s 1168 žiakmi a materská škola (MŠ) so 638 deťmi. Majú len jednu MŠ, ale jej triedy sú na rôznych miestach v meste. Podobne majú jedno centrum voľného času (CVČ), do ktorého chodí 1374 detí.

Podľa slov Ľ. Parízka je povinnosťou riaditeľov týchto škôl zúčastňovať sa na zasadaniach Mestského zastupiteľstva Senice. Okrem toho všetky dôležité informácie o školstve musia byť na webovej stránke mesta prístupné všetkým. Mesto doteraz nezasahovalo do prijímania a prepúšťania učiteľov a pracovníkov škôl, ale podieľalo sa na komplexnom riešení problémov ich školstva. "My by sme mohli, podobne ako v materskom školstve, zo štyroch ZŠ urobiť len jednu, ale stratila by sa tak súčasná samosprávna iniciatíva jednotlivých škôl, ktoré v dobrom zmysle slova medzi sebou súťažia," povedal primátor Senice. Ďalej uviedol, že podľa štatistiky pripadá v ich základných školách na jedného učiteľa 13,32 žiaka (priemer v SR je asi 11) a 23 žiakov na jednu triedu (v SR 20 žiakov). Rozpočet mesta na školy je na 85 % krytý zo štátnych prostriedkov prenesených na mesto a 15 % sú vlastné prostriedky mesta.

V Senici sa dlhodobo usilujú modernizovať a rekonštruovať ich školy, aj s využitím eurofondov. "Od štátu chceme najmä to, aby učiteľov dobre zaplatil," zdôraznil Ľ. Parížek. Potom sa venoval pomeru počtu žiakov v obecných školách voči počtu v cirkevných a súkromných školách. Považuje za dobré, že samospráva je ako zriaďovateľ škôl v Senici, podobne ako inde na Slovensku dominantná, zastrešuje až 94 % detí. Napriek tomu, podľa jeho skúseností na pracovných komisiách ministerstva školstva najviac "vyskakujú" zástupcovia malého percenta zriaďovateľov súkromných a cirkevných škôl. Každé mesto je však také, akí sú tam ľudia - koho si zvolia za svojich predstaviteľov, toho tam majú. V Senici okrem iného využívajú aj fond Pre Senicu. Podľa skúseností mesta Senica je však súčasný systém financovania školstva dobrý. Treba však myslieť dopredu a rátať s už dnes známymi prognózami vývoja počtu žiakov v školstve do r. 2025.

A ako je to u nich s centrom voľného času? V Senici môžu deti z CVČ a zo škôl zdarma využívať všetky priestory mesta, napr. športoviská, sály a pod'. Základ zlého vývoja niektorých CVČ na Slovensku podľa Ľ. Parízka bol v tom, že niekto našiel v pravidlách medzierku ako možno cez CVČ financovať šport. Tu Ľ. Parížek upozornil na značné snahy preniesť na obce plnú zodpovednosť a starostlivosť za šport. Podľa neho to tak nemôže byť, lebo obec sa síce môže, ale štát sa starať o šport musí. "My ani dnes nemáme problémy vo financovaní CVČ, lebo sa vieme dohodnúť, koľko má ktorá obec prispievať na jeho činnosť. Je to na uvedomelosti predstaviteľov obcí, veď sú to všetko naše deti," povedal **primátor** Senice a dodal, že oni na Záhorí stále držia spolu, napriek tomu, že ich rozdelili na tri kraje a štyri okresy.

Ako realizovať vzdelávací systém, položil si záverečnú otázku. **ZMOS** má veľký záujem podieľať sa na príprave budúceho dobre fungujúceho modelu školstva, bez zvýšenia miezd učiteľov a pracovníkov škôl to však nepôjde, povedal Ľ. Parížek.

Dnes sú školy lepšie, ako keď sa staral o ne štát

Primátor Ľuboslav Štefan Daško uviedol, že už krátko po posledných voľbách do NR SR mal z vystúpení ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR nedobrý pocit, lebo v jeho výhradách a

hádzaní viny na samosprávu za stav v školstve cítil reziduálne vyzdvihovanie minulosti v duchu - aké to bolo fajn, keď boli školy pod štátom. "Ale u nás v Ilave je dnes všetko oveľa lepšie, ako keď sa o školy staral štát," zdôraznil. Mestečko Ilava má asi 5600 obyvateľov a iba jednu základnú školu so 450 žiakmi, lebo už počas vlády premiéra Dzurindu zlúčili dve ich školy. Druhým pozitívom je, že nemajú v meste žiadnu cirkevnú ani súkromnú školu a zdroje určené na školstvo sa tak netriešia. Navyše nemajú ani problémy s marginalizovaným obyvateľstvom. "Nám súčasný model školstva a jeho financovania fungoval a funguje," povedal ďalej primátor Ilavy, "preto sa obávame, aby nám to jeho prípadná zmena nepokazila." Problém so mzdami učiteľov podľa neho patrí štátu a ten si ho má vyriešiť. Samospráve patria úlohy so zlepšovaním školskej infraštruktúry, na to dávajú aj vlastné zdroje, napr. na zateplenie budov. Reči o tom, že školy by mohli prejsť opäť pod štát sa mu nepáčia. Poďakoval sa riaditeľovi ich ZŠ a jej pedagogickým i nepedagogickým zamestnancom za bezproblémový chod školy.

Starosta obce Píla Štefan Mičúnek povedal, že samospráva urobila pre základné školstvo veľa aj preto, že jej volení predstavitelia to majú oveľa bližšie k ľuďom, než štát. Ich obec s asi 300 obyvateľmi síce nemá ZŠ, ale myslí si, že budúcnosť ZŠ bez samosprávy by nebola dobrá. Je však podľa neho diskutabilné, či má samospráva rozhodovať aj o vyučovacom procese.

Vladimír Saxa, starosta mestskej časti Košice-Krásna, ktorá má asi 4000 obyvateľov, všetkých poinformoval o dobrých skúsenostiach, ktoré majú s cirkevnou školou, ako jedinou v ich mestskej časti. Väčšina rodičov chcela mať práve cirkevnú školu. Je veľmi vďačný za to, že majú túto ZŠ, lebo v obci bola predtým len materská škola. Nepáči sa mu však to, že samospráva musí preniesť na cirkevné školy len 88 percent tých prostriedkov, ktoré na školu dostane. "Nechceme, aby cirkevné školy dostali viac, ale chceme, aby naše deti dostali toľko ako v ostatných školách.

Na jeho slová operatívne zareagoval Zdenko Krajčír, generálny riaditeľ Sekcie regionálneho školstva Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ), ktorý bol tiež na konferencii. Vysvetlil, že normatív na žiaka ZŠ je rovnaký bez ohľadu na to, či ide o žiaka obecnej, cirkevnej alebo súkromnej školy. Uvedené ustanovenie o 88 percentách však neplatí pre základné školy, ale iba pre materské školy a školské zariadenia, ktoré sú v originálnej pôsobnosti samosprávy.

Starosta obce Pucov (800 obyvateľov) Metod Sojčák, kde majú ZŠ pre 1. až 4. ročník upozornil, že ani o malých školách s počtom žiakov do 100 nemožno len tak povedať, že sú neefektívne a treba ich zrušiť, Súhlasí s potrebou racionalizácie školstva, ale podľa neho každú jednu školu treba hodnotiť individuálne, veľa napr. záleží na tom, kde škola leží, ako ďaleko je od iných škôl. Spomenul aj fungovanie ich centra voľného času po zmene pravidiel. Do CVČ chodí 50 zo 100 žiakov ich školy, teraz však dostávajú len polovicu prostriedkov, ako predtým, a nevedia ako tento výpadok vykryť.

Problémy s odborármi

Peter Bulík, riaditeľ Strednej odbornej školy Juraja Ribaya v Bánovciach nad Bebravou informoval, že aj v Trenčianskom kraji došlo k poklesu počtu študentov stredných škôl asi na 50 percent. Aj oni musia prepúšťať aj učiteľov a zamestnancov škôl, komplikuje im to však Zákonník práce. Ten dnes umožňuje založiť odborovú organizáciu s minimálnym počtom troch pracovníkov, a tiež to, že ak chce organizácia prepustiť pracovníka musí s tým súhlasiť aj odborová organizácia. Tak si niektorí ľudia, aj z tých ktorí dostali výpoveď, založili šesť malých odborových organizácií. A dnes majú troch ľudí, ktorých nemôžu prepustiť, aj keď nemajú pre nich prácu, pretože odbory s tým nesúhlasia, dodáva P. Bulík. Výhrady má aj k tomu, ako sa tvoria rady škôl. Pozoruje totiž snahu oslabiť vplyv samosprávy v týchto radách. Dnes sa tieto rady nemajú dôvod schádzať a schádzajú sa len vtedy, keď chcú robiť šarapatu, povedal s trochou zveličenia. Prečo si riaditeľov škôl nevyberá samospráva, pýta sa P. Bulík, predsa každý primátor či starosta chce, aby mal dobrú a kvalitnú školu. Ako tretiu vec spomenul polemické návrhy zmlúv, ktoré odborový zväz uverejnil na internete. Je v nich možnosť zamestnanca pracovať aj doma. Čo však potom, keď príde zamestnanec doma k úrazu, pýta sa P. Bulík. Ďalší problém - nadčasová práca. Príde pracovník do školy, ale po štyroch hodinách povie, že ide pracovať domov. Ako ho môže zamestnávateľ skontrolovať, koľko napr. pracoval v nadčase? Keď túto otázku konzultoval na inšpektoráte práce, vraj mu jednoznačne odvetili - nech všetci pracujú 7 a pol hodiny na pracovisku, tak ako v iných zamestnaniach!

Peter Sadloň vystúpil za Asociáciu telovýchovných jednôt SR a Asociáciu športu pre všetkých SR. Odrazil sa od návrhu novej koncepcie štátnej politiky v oblasti športu do r. 2020, ktorý pripravilo MŠVVaŠ SR. Podľa dvoch asociácií, za ktoré hovoril, má koncepcia dobré, ale aj slabšie miesta. Navrhovaných 35 miliónov eur na šport za rok je dosť, len sa, podľa nich, majú zle prerozdeľovať. Iba 5 % zo sumy má ísť do regiónov a až 95 % má ostať v centre. Vláda chce dať peniaze na rekonštrukcie a opravy futbalových štadiónov, lenže podľa P. Sadloňa treba opravovať a rekonštruovať aj zimné štadióny a plavárne. Upozornil, že dnes nie sú vytvorené predpoklady na šport pre všetkých. Štát chce preniesť zodpovednosť za športovanie na samosprávy cez školský šport, tam

však tiež nemá ísť dost' prostriedkov.

Treba rázne odmietnuť šíriacu sa demagógiu

Primátor Malaciek Jozef Ondrejka na úvod povedal, že konferencia sa uskutočnila aj na jeho podnet, pretože samospráva sa v poslednom čase musela pričasto brániť pred nevhodnými návrhmi poslancov v školstve a cítil, že samospráva by mala prejsť do ofenzívy. Nevie, či je každému známe, čo znamená byť zriaďovateľom. Prenesený výkon štátnej kompetencie však znamená, pokračoval J. Ondrejka, že štát si niečo objedná a musí to zaplatiť. V praxi, pri prenášaní kompetencií v školstve na samosprávu, však bola využitá metóda ATV, čo znamená, že sa to robilo, aby to Ako Tak Vyšlo! Neskôr však obciam úloh pribúdalo. Aj v školstve sa však má robiť audit, ktorý by mal ukázať kto má kde aké pôsobnosti, aké sú na to financie a aj to, či má samospráva na originálne kompetencie v školstve dost' prostriedkov. Pretože my podporujeme školstvo na úkor iných služieb, ktoré má samospráva poskytovať, zdôraznil J. Ondrejka. Hoci aj ja som bol pedagóg, nemám ambície riadiť riaditeľov škôl, pokračoval. Každý dobrý podnikateľ si však sleduje tržby, náklady a odpisy. My v samospráve však máme povinnosť udržiavať majetok v nezmenenej hodnote, hoci jeho účtovná hodnota odpismi klesá. Okrem Bratislavského kraja v ostatných krajoch pomohli školám aj eurofondy, povedal ďalej primátor Ondrejka, ale podľa zoznamu toho, čo v novom programovom období EÚ už nepodporí, musí samospráva rozmyšľať, z čoho bude financovať rekonštrukcie a údržbu škôl. Jednou z možností je aj šetriť si odpisy na tento účel.

V školstve musia samosprávy prijímať aj veľmi nepopulárne opatrenia, lebo inú možnosť nemáme. V prvom rade však musíme rázne odmietnuť demagógiu, ktorú kadekto šíri, a to, že samospráva nedáva školstvu tie peniaze, ktoré na školstvo dostáva, zdôraznil primátor Malaciek J. Ondrejka.

Turzovke hrozí opäť vyučovanie v dvoch zmenách

Primátor Turzovky Miroslav Rejda vo svojom vystúpení najskôr venoval pozornosť originálnym kompetenciám samosprávy v mimoškolských aktivitách. Nesúhlasí s povinnosťou samosprávy automaticky dávať cirkevným a súkromným školám celých 88 % financií, ktoré obec na tieto školy dostane. Podľa neho treba poznať, či a ako tieto mimoškolské zariadenia cirkevných a súkromných škôl fungujú a podľa toho im dať peniaze. Primátor Rejda je osobne za to, aby tieto školy vôbec nedostávali peniaze na mimoškolskú činnosť. Mesto Turzovka, pokračoval, v minulosti zrušilo dve malé školy. Ľuďom sa to, samozrejme, nepáčilo, ale z dnešného pohľadu to boli pozitívne kroky. Nemôžeme byť staromilci a ľpieť na všetkom z minulosti, dodal. V Turzovke však, podľa jeho ďalších slov, problémy so základným školstvom nemajú zažehnané. Do roku 2007 chodili deti do školy na dve zmeny a dnes im opäť hrozí dvojmenná prevádzka, lebo majú školy v dezolátnom stave. Tu si M. Rejda poťažkal na pokrivený systém pridelovania eurofondov na školy, pretože aj v ich okolí pobádal, že malé školy, v ktorých stále ubúdajú žiaci, eurofondy dostali, ale veľké školy nie. Asi v tých obciach majú starostovia to správne politické tričko, kým ja ako nezávislý nemám žiadne. Lenže tí čo tak rozhodli nepotrestali mňa ale deti v Turzovke, trpko dodal primátor M. Rejda.

Na niektorých diskutujúcich, ktorí spomenuli, že dnes nemajú dost' prostriedkov na činnosť CVČ, zareagoval Jozef Turčány, výkonný podpredseda **ZMOS**. Mnohí si myslia, povedal, že to, čo je podľa súčasného systému napočítané na mimoškolskú činnosť by malo automaticky prejsť na školské kluby. Nie, lebo musíme pochopiť, že to nie sú peniaze určené na CVČ či školské kluby, ale sú to peniaze určené obciam.

Riaditeľov škôl by mali menovať ich zriaďovatelia

Zdenko Krajčír, gen. riaditeľ sekcie regionálneho školstva MŠVVaŠ SR zase zareagoval na diskusiu o malých školách. Na Slovensku je 712 málotriednych škôl a keby sme ich aj všetky zrušili, získali by sme len 2,5 % na mzdách. Čiže ich necitlivé rušenie nemá žiadny praktický význam. 110 z týchto škôl má menej ako 12 žiakov a 3 školy majú len po troch žiakoch.

Z. Krajčír sa stotožnil s názorom P. Bulíka, riaditeľa SOŠ z Bánoviec n/B, že odborári podľa súčasného Zákonníka práce môžu v niektorých školách brzdiť ozdravovací proces ich ekonomiky. Súčasná pravidlá na vytváranie rád škôl ani on nepovažuje za bezproblémové, zriaďovatelia škôl (aj samosprávy) strácajú v nich hlavné slovo, hoci za ne zodpovedajú a môže dokonca nastať situácia, že podriadení budú rozhodovať o nadriadených. Rady škôl by sa podľa neho mali zmeniť na akési kontaktné mechanizmy, ale riaditeľa by mal menovať zriaďovateľ a mal by za to byť aj zodpovedný. Z. Krajčír rázne odmietol demagogické reči o tom, že samospráva dáva do školstva menej prostriedkov, ako na školstvo dostáva. Je to naopak, dodal.

Otázky, prečo aj tam, kde samospráva zlučuje a ruší školy, niekedy vznikajú súkromné či cirkevné školy a ministerstvo to schvaľuje vysvetlil, že on musí podpísať zriadenie každej školy, ak jej navrhovateľ splnil všetky zákonné podmienky na jej vznik. Pripomenul, že medzi súčasnými podmienkami na vznik novej súkromnej či cirkevnej školy je aj súhlas obce s ich zriadením. Okrem toho financovanie cirkevných škôl je zakotvené aj v medzinárodnej zmluve medzi Slovenskou

republikou a Vatikánom.

Zobrali nám peniaze na opravu budovy

Krátku faktickú otázku k financovaniu školstva vyslovil aj Jozef Trstenský, primátor Nového Mesta nad Váhom. Prečo nie je jednotný finančný normatív na žiaka vo všetkých obecných školách bez ohľadu na ich veľkosť, pýta sa. Nech si obec rozhodne či bude alebo nebude mať školu. Teraz často rušíme veľké školy a zachováваме malé, dodal. Ťažké srdce má aj na novelizované pravidlá financovania mimoškolskej činnosti. "Zobrali ste mi 12 % prostriedkov určených na opravy budov, v ktorých mimoškolská činnosť prebieha. My máme totiž vlastnú budovu a tieto prostriedky sme mali dostať," zdôraznil J. Trstenský.

Potom vystúpili dvaja pracovníci školských úradov. Nicol Búryová zo školského úradu, ktorý je súčasťou Spoločného obecného úradu Levice uviedla, že sama má v regióne na starosti školské veci až v 46 obciach. Miroslav Marcinko z odboru školstva MsÚ Zvolen zase upozornil, že školy sa topia v administratíve, ktorá priveľmi zaťažuje. Najskôr stačilo škole mať päť základných dokumentov. Postupne však pribúdali povinnosti mať ďalšie, napr. organizačné poriadky a desiatky rôznych vnútorných smerníc. Preto každá, aj nevelká zmena v nejakom zákone týkajúcom sa školstva alebo prevádzky škôl, vyvoláva dominový efekt úprav v desiatkach týchto dokumentov a smerníc, zdôraznil. Potom sa venoval otázke tzv. integrovaných žiakov v triedach. Ide o zdravotne postihnutých žiakov, každý z nich sa do počtu žiakov triedy ráta za dvoch. Uviedol príklad, že ak má trieda 22 žiakov plus 4 integrovaných, je to akoby mala 30 žiakov, čo už prekračuje povolený limit. Každá takáto trieda by mala mať primeraný počet týchto detí, dodal M. Marcinko.

Vývoj detí marginalizovaného obyvateľstva je hrozivý

Jedným z posledných diskutérov bol **primátor** Kráľovského Chlmca Jozef Balog. Upozornil na vážnosť pomerov v školách na Medzibodroží, kde majú veľké percento detí z marginalizovaných sociálnych skupín obyvateľstva. Ich demoralizácia stále silnie. Vysokým tempom rastie počet rómskeho obyvateľstva, z ktorého asi 70 percent ani nechce žiť normálnym životom, povedal, ich formu spoluzitia ťažko nazvať ako rodinnú, veď nemálo detí ani nevie, komu patrí. Deti sa tu tiež zavčasu stretávajú s alkoholom a drogami. Prichádzajú do školy nehygienické, sú nedisciplinované... Školy sa bránia tak, pokračuje J. Balog, že požadujú u mnohých žiakov psychologické vyšetrenie, na to však potrebujú súhlas ich rodičov. Ak ho aj dostanú a psychológ povie, že dieťa nie je schopné pre riadnu školu, môžu ho presmerovať do špeciálnej školy opäť iba so súhlasom rodičov. No a učitelia? Starší sa týmto pomerom bránia predčasným odchodom do dôchodku, mladší si hľadajú uplatnenie v iných pracovných oblastiach. "Navrhujem," povedal na záver primátor Kráľovského Chlmca J. Balog, "aby každé dieťa pred nástupom do školy muselo prejsť psychologickým vyšetrením, aby ten žiak, ktorý príde do školy, bol v poriadku." Upozornil tiež na nespravodlivosť voči chudobným deťom, ktoré chodia 3 - 4 km do školy, ale nedostávajú cestovné náhrady.

Ako posledný prehovoril predseda **ZMOS** Jozef Dvonč, ktorý prečítal návrh 15 záverov, ktoré účastníci konferencie o školstve následne chválili. Tieto závery sú aj vážnym podkladom na prípravu obsahu 24. snemu **ZMOS**, ktorý bude v máji v Nitre. (Závery sme uverejnili v ON č. 13/2013).